

Candel, les ficcions més creïbles

Joan Triadú

Avui, 15/02/2001

Aquest llibre comprèn una novel·la breu, de prop de 150 pàgines, que dona el títol al volum, i dues narracions més que el completen. El sant de la mare Magarida es basa en una història real, amb un rerefons de veritat. És el tipus de narració en el qual Candel se sent més còmode, com ha dit ell mateix, i és cert. En canvi no ho és tant que tingui poca imaginació, perquè en aquesta novel·la n'hi ha molta i en altres de seves també. A part que la relació general entre realitat i ficció, entre memòria viscuda i el món imaginari, és força complexa, sense límits gaire precisos.

La fantasia pura és una altra cosa; però, malgrat tot, el que podríem anomenar els seus excessos d'imaginació es basa en una dimensió estrictament humana de la nova realitat. Per això els marciàns han sortit com han sortit. En canvi, la moderació imaginativa de Francesc Candel fa que les seves ficcions siguin més creïbles i per a un bon nombre de lectors, per als seus lectors, que són molts, siguin més emotives i passis, com m'ha esdevingut a mi, amb aquest llibre que arriba que se sentin implicats en els fets, fins al punt d'afegir-los als seus propis records i gairebé a les seves experiències. Cal afegir tot seguit que aconseguir això no és fàcil i que només ho assoleixen, amb la dignitat que dona l'art, els bons i els grans escriptors, una distinció, aquesta, que separa els bons dels grans escriptors, que també és molt complexa i un bon tros subjectiva, a més de supeditada al pas del temps. Sé que Francesc Candel no se sent còmode, en canvi, en rebre elogis.

Però ell se'ls ha guanyat a pols (que vol dir, en principi, sense ajut de ningú), com a escriptor i com a persona. I com a ciutadà, si es vol. Per exemple, en l'exemplaritat de deixar que els editors decideixin si publiquen les seves obres en català o en castellà, malgrat que ell, com diu, escriu sempre en castellà, perquè creu que el català no el domina bé. En aquest volum no es diu que sigui una traducció i, és clar, no hi figura el nom del traductor. Però el seu català és de primera, excel·lent. Fa pensar que és així com hauria escrit Candel si hagués nascut escriptor català, així com va néixer escriptor castellà. No es pot demanar més d'una traducció, la qual, d'altra banda, no devia ésser gens de bon fer. Candel no és un escriptor de novel·la, d'estil funcional, és a dir entre planer i pobre, entre cregut i vulgar, sinó un escriptor que mestreja el detall, que dona nom a cada cosa i que no parla de la gent sinó després de molt veure-la, per poder estimar-la, compartir-la, amb els lectors.

La versió catalana trasllada perfectament al lector l'alternança entre incidència i observació que l'escriptor, conscient del que és per a ell la literatura, ha posat en ordre a la seva disposició. Cal que el lector se n'aprofiti, que no se'n penedirà. De passada s'assabentarà, en detall, per exemple, de la vegetació silvestre que hi havia als terraplens que flanquejaven el trajecte del tren al barri del Port, el tren del Carrilet: la ravenissa blanca, la verdolaga, la lleteresa o llet de bruixa, l'espiga de gall, la passionera, el lletsó oleraci, la flor de nit, i tot d'altres plantes. Mentre que un parell de dies abans del sant de la mare Margarida, la netejada general de l'Asil del Port per a la celebració de la festivitat comprenia, és clar, polir els metalls de la casa, entre els quals, el novel·lista enumera els següents: passamans, vergats, reixes, baldes, ferramentes, forrellats, cadenats, llisquets, passadors, claus, canelobres, candelers... N'hi ha més però són més usuals.

Candel recorda, observa, comenta, reinventa, està al cas de tot, ficat entre els seus personatges, des de la seva primera novel·la (Hay una juventud que aguarda), publicada fa 45 anys. A El sant de la mare Margarida només unes inicials, F.C., assenyalen la seva presència. Però aquí se'ns revesteix de senyor elegant i cavaller,

que gairebé es baralla amb un cobrador d'autobús, el qual maltracta davant seu una bona dona. Com una aparició en actiu de film de Frank Capra. Ens assabentem que coixejava lleugerament. Però, comptel: és que "era tan distingidament distret que sense ser coix, coixejava" i a la camisa, que "se li veia a través del flamant abric entreobert portava brodades les inicials F.C". Però ell és l'home clau, gairebé l'home invisible, de la història, basada en el que li explica un amic partint del que li havia explicat el seu pare.

Així arribem al juliol del 36, l'altre punt de referència en què es basa la incidència principal de la novel·la procedeix d'un personatge real i històric, ben present en el meu record: Josep A. Trabal, diputat d'Esquerra Republicana de Catalunya a Madrid en aquell temps, metge i home mogut, actiu i generós. Recordo encara l'acudit que li dedicà un ninotaire de "Mirador" o d'"El Be Negre". Un funcionari d'un partit polític responia a un militant que li deia que es donava de baixa: –"No m'atrabalis, home". Era notícia aquells dies que l'inquiet Dr. Trabal canviava de partit per segona vegada. Durant la Transició tingué protagonisme per una carta oberta adreçada a Josep Tarradellas que acabava dient: "Oi Pep?". En aquesta novel·la es recorda el seu coratge, amb el qual i amb imaginació contribuí a salvar la vida a les monges de l'Asil de la mare Margarida. Però no vull deixar-me anar a explicar la novel·la, en la qual hi ha més, molt més que una anècdota històrica i unes incidències recreades per F.C., el de les inicials al pit.

ALTRES OBRES DE CANDEL

Potser més que en les altres obres seves en català (Les meves escoles), un excel·lent i documentat retaule autobiogràfic, en part, Petit món, de la qual no puc parlar perquè encara no m'ha arribat, Francesc Candel assoleix integrar l'amor en una realitat dura sense ofendre la imatge de l'amor veritable, i fer-lo ser, amb humor i tendresa, el vencedor, intacte, senzill i sublim alhora, de tot el que se li oposa. Així, una vegada més en l'obra de Francesc Candel les xacres de la vida i de la societat no es converteixen en rebuig demagògic ni s'adulteren amb compassió, sinó en generositat en el judici del proïsme, que és la definició de caritat que dóna el diccionari.